

Тетяна І. Божук
**ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В РЕЛІГІЙНОМУ ТУРИЗМІ**

У статті описано особливості функціонування релігійного туризму як одного з перспективних спеціалізованих видів туризму. Проведено аналіз релігійно-туристичних об'єктів населених пунктів та їх привабливості, що має важливе значення для наукової та навчально-освітньої діяльності. Розроблено методу обліку та оцінювання релігійних об'єктів, що придатні для використання в туристичних цілях, із застосуванням інформаційних технологій. Для потреб релігійного пізнання туристично привабливих об'єктів на основі запропонованих обліково-оціночних карток релігійних об'єктів створено відповідну базу даних і оцінено туристичну привабливість релігійних об'єктів на прикладі м. Львова. Ключові слова: релігійний туризм; релігійні об'єкти; туристична привабливість; обліково-оціночна картка.

Рис. 4. Літ. 12.

Татьяна И. Божук
**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В РЕЛИГИОЗНОМ ТУРИЗМЕ**

В статье представлены особенности функционирования религиозного туризма как одного из перспективных специализированных видов туризма. Проведен анализ религиозно-туристических объектов населенных пунктов и их привлекательности, что имеет важное значение для научной и учебно-образовательной деятельности. Разработана методика учета и оценки религиозных объектов, пригодных для использования в туристических целях с применением информационных технологий. Для потребностей религиозного познания туристически привлекательных объектов на основе предложенных учетно-оценочных карточек религиозных объектов создана соответствующая база данных и оценена туристическая привлекательность религиозных объектов на примере г. Львова.

Ключевые слова: религиозный туризм; религиозные объекты; туристическая привлекательность; учетно-оценочная карточка.

Tetiana I. Bozhuk¹
**APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES
IN RELIGIOUS TOURISM**

The article describes the features of religious tourism as one of the most perspective types of tourism. Analysis has been conducted on religious tourist objects and their attractiveness revealing their critical value for research and education. The method of accounting and assessment of religious objects, suitable for the use in tourism sector with application of information technologies is developed. For religious study of attractive tourist objects on the basis of the offered registration-evaluation cards of religious objects the proper database is created and estimation of tourist attractiveness of religious objects is demonstrated on the example of Lviv city.

Keywords: religious tourism; religious objects; tourist attractiveness, registration-evaluation cards. Peer-reviewed, approved and placed: 18.07.2016.

Постановка проблеми. Релігійний туризм сьогодні користується популярністю і має тенденцію до збільшення туристичних потоків. На відміну від інших видів туризму, релігійний характеризується відвідуванням об'єктів протягом всього року, незалежно від погодно-кліматичних умов і туристичних

¹ National University "Lviv Polytechnics", Ukraine.

сезонів. Адже привабливі релігійно-туристичні об'єкти, як правило, співпадають або приурочені до місць паломництва, для яких властивий «стабільний попит».

Такі території (населені пункти, адміністративні центри), що відзначаються наявністю релігійних туристично привабливих об'єктів, отримують більші перспективи економічного розвитку. Тому дуже важливо, використовуючи сучасні технології, забезпечити надання якісної інформації про ресурсне та інфраструктурне забезпечення, систему послуг і привабливість загалом таких територій, які називаємо рекреаційно-туристичними дестинаціями (РТДе), для потреб історико-культурного і релігійного пізнання.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Теоретичні аспекти релігійного туризму висвітлено в роботах польських науковців [10–12], українських вчених А. Ковальчука [3], М. Мальської [5], Н. Паньків [5], М. Рутинського [5]; значення і роль інформаційного забезпечення для сфери туризму досліджували А. Лященко [4], А. Пляскіна [6], А. Шевчук [9]; аналіз картографічного забезпечення релігійного туризму як одного із сучасних і перспективних напрямів здійснили Л.І. Зеленська і Д.Є. Котлярчук [2], картографічний метод у сакральньо-географічних дослідженнях обґрунтував І. Ровенчак [8], а Т. Гринчишин [1] уклав сакральний атлас міста Львова, ДНВП «Картографія» видало карти паломницькі серії «Паломницькими шляхами України» тощо.

Мета дослідження. Релігійні об'єкти є невід'ємною складовою туристичних ресурсів території. Аналіз релігійно-туристичних об'єктів населених пунктів та їх привабливості займає центральне місце в релігійному туризмі як у науковому напрямі, так і в навчально-освітньому процесі. Саме тому головне завдання дослідження полягало в реалізації методики обліку та оцінювання релігійних об'єктів, що придатні для використання в туристичних цілях, із застосуванням інформаційних технологій.

Варто зазначити, що предметом дослідження є релігійний туризм, а не паломництво, вони мають суттєві відмінності. Надалі мова йтиме про ресурсне забезпечення виключно християнських релігійних об'єктів.

Основні результати дослідження. У запропонованій концепції створення регіональної туристично-інформаційної системи акцентуємо увагу на релігійних об'єктах як невід'ємній складовій туристичних ресурсів території.

Пропонуємо до розгляду структурно-логічну схему дослідження релігійних об'єктів (рис. 1) із коротким висвітленням основного змісту і технології виконання завдань на кожному етапі.

Загальними в дослідженні ресурсного забезпечення РТДе (будь-якого виду туристичних ресурсів) є *правове регулювання рекреаційної й туристичної діяльності* (аналіз і посилання на чинні законодавчі та нормативно-правові документи), а також *аналіз властивостей і чинників розвитку території* (які сприяють реалізації потреб, і тих, що лімітують рекреаційно-туристичну діяльність).

Вивчення релігійної ситуації передбачає визначення місця в релігійному районуванні та конфесійній приналежності.

Обґрунтування теоретичних положень означає розуміння структури релігійно-туристичної індустрії; класифікації ресурсного потенціалу території,

моделей сакральнo-туристичного продукту та додаткових туристичних (конкретно-дестинаційних) послуг тощо.

Рис. 1. Тематичний (релігійний) блок даних регіональної туристично-інформаційної системи, авторська розробка

Збір комплексної інформації про релігійні ресурси території є важливим завданням підготовчого періоду дослідження. доцільно систематизувати і опрацювати літературні, статистичні, картографічні дані, фондові джерела, матеріали та результати соціологічних опитувань, розробити відповідні бланки, в яких фіксуються всі необхідні дані.

Обліково-оціночні картки для релігійних об'єктів охоплюють масив різноманітної інформації (історичні аспекти, архітектурні й мистецькі особливості, наявність сакральних реліквій і дані, що необхідні як для туристів, так і для організаторів релігійно-туристичної діяльності).

Запропоновані обліково-оціночні картки релігійних об'єктів можуть охоплювати 5 типів: окремі споруди (костел, церква чи собор), ансамблі (комплекс споруд, монастир, лавра, духовний центр), каплиця, печера, джерело/криниця.

У бланках для описів печери, джерела/криниці відображено набагато менше інформації, ніж у бланках ансамблів.

До основних даних, що фіксуються у бланках, належать такі: загальні відомості, ідентифікація об'єкта дослідження, джерела інформації про об'єкт, значущість об'єкта, сучасна приналежність об'єкта до релігійної конфесії, розташування об'єкта, транспортна та пішохідна доступність, а також інфраструктурне забезпечення для туристів.

Завданням польового етапу є заповнення обліково-оціночних карток релігійних об'єктів (фіксація на місцевості даних місцезнаходження, транспортної доступності, конфесійної приналежності, розкладу богослужінь, наявності реліквій, архітектурно-мистецьких особливостей, інфраструктурного забезпечення тощо, а також фотографій та відеоматеріалів).

Інтерпретація отриманої інформації має місце як під час складання «паперових» карт обліку ресурсів, так і при формуванні бази даних.

Важливою ланкою подальшого опрацювання є підготовка вихідних даних, яка охоплює виготовлення паперової копії карти, її сканування, оцифрування й редагування.

Розробка структури бази даних базується на теоретичних принципах розуміння релігійно-туристичної діяльності та практичних можливостях сучасних геоінформаційних технологій.

Невід'ємною складовою ресурсного потенціалу будь-якої території є створення релігійно-туристичного блоку даних у структурі регіональної туристично-інформаційної системи, де заповнюються відповідні поля бази даних на основі зафіксованої на місцевості інформації (рис. 2–3).

id	Тип об'єкта	Сучасна назва об'єкта	Первісна назва об'єкта	Місцезнаходження	Контакти	
dop_Dzhereta	11	Репліційний кер	Арикатадранський собор св. Юра	Собор св. Юра	пл. Св. Юра 5, м. Львів, 79000	
dop_Elementy	12	Храм	Храм Преображення Господнього	Храм Преображення Господнього (на міс. вул. Краківська 21, м. Львів, 79008	skype: ianpuchko@all	
dop_Etapy	13	Храм	Храм свв. Опільї і Єлизавети	Храм св. Єлизавети РКЦ	вул. Кропивницького, 1, м. Львів, 79016	тел.: +380 (67) 933-45-43 (священник)
dop_Fotomater...	14	Копійний мон	4 Храм св. Анни і дщї Згромадження сестер-нахотих	Храм св. Анни (оо. августинців) РКЦ	вул. Городоцька, 32, м. Львів, 79016	+380 (32) 225-60-41 (дщї сс. св. Анни)
dop_Znachymosti	15	Храм	5 Храм св. Софії	Храм св. Софії (св. милосердя, оо. місіон)	вул. Франка, 121а, м. Львів, 79011	тел.: +380 (32) 242-10-64 (священник)
dop_Anshelmyst	16	Копійний мон	6 Храм св. Андрія і копійний монастир бернардинц	Монастир оо. бернардинців РКЦ з храмом пл.	Соборна, 3-3а, м. Львів, 79008	
dop_Atraktymist	17	Монастирський	7 Монастир і храм св. Аристратига Михаїла монах	Монастир і храм св. Аристратига Михаїла с вул.	Винниченка, 22, м. Львів, 79008	
dop_Atraktymist	18	Храм	8 Каплиця і храм (у будові) Зіслання Святого Дү	-	вул. Зелена, 106, м. Львів, 79035	
dop_Atraktymist	19	Монастирський	11 Монастирський храм св. Онуфрія оо. ЧСБВ	Монастир і храм св. Онуфрія оо. ЧСБВ	вул. Мильницького, 36, м. Львів, 79019	
dop_Atraktymist	20	Монастирський	12 Монастир св. Климента і храм Непорочного зачат	Монастир св. Климента і храм Непорочн	вул. Франка, 56, м. Львів, 79005	
dop_Atraktymist	21	Храм	13 Храм Матері Божої Неустанної Помочі	Храм Матері Божої (Марії) Сніжної РКЦ	вул. Франка, 1, м. Львів, 79019	тел.: +380 (98) 654-94-13 (священник)
dop_Narplyam	22	Монастирський	14 Монастир і храм свщц. Йосафата і всіх українс	Храм св. Войцеха - РКЦ	вул. Добуша, 24, м. Львів, 79008	
dop_Tyubuyektiv	23	Копійний мон	15 Храм Пресвятої Євхаристії і копійний домініканс	Монастир і храм Божого Тіла оо. домінікан п.	Мурейна, 3, м. Львів, 79008	Музей: iwni.museum@iwi.ua +380 (32)
dop_Znachymosti	24	Копійний мон	16 Храм Стрітення Господнього і комплекс копійнськ	Монастир св. кармелиток босих РКЦ з храм	вул. Винниченка, 30а, м. Львів, 79008	тел.: +380 (32) 240-74-71, (98) 498-20-1
Репорт	25	Копійний мон	17 Храм блж. о. Климента Шеттського - Музей св	Храм св. Казимира оо. реформатів, а згод	вул. Кривоноса, 1, м. Львів, 79008	тел.: +380 (50) 519-13-71, (98) 081-73-4
Switchboard It...	26	Храм	18 Храм Різдва Пресвятої Богородиці	-	пл. Івана Івана II, 1 (просп. Червоної Кат	
Switchboard It...	27	Храм	20 Храм св. Аристратига Михаїла	Храм Пресвятої Діви Марії Королеви Поль	вул. Зелена, 385, м. Львів, 79066	тел.: +380 (32) 221-10-40 (священник, п
Switchboard It...	28	Храм	21 Храм Пресвятої Тройці	Храм Пресвятої Тройці	вул. Садівна, 1а, м. Львів, 79066	тел.: +380 (67) 353-84-85 (адміністрат
Switchboard It...	29		22 Каплиця Зіслання Святого Духа			
Switchboard It...	30		24 Каплиця Усплення Пресвятої Богородиці			
Switchboard It...	31		26 Храм-каплиця Собору св. Івана Хрестителя		вул. Зубрівська, 1а, м. Львів, 79070	тел.: +380 (32) 221-... (67) 353-10-49
Switchboard It...	32		27 Храм Введення в храм Пресвятої Богородиці		вул. Чукарна, 5, м. Львів, 79070	+380 (32) 225-82-97, (50) 519-17-60 (ад
Switchboard It...	33		28 Храм-каплиця свв. Кирила і Методія		вул. Утрюська (кут з Литвиненка), м. Львів	тел.: +380 (32) 240-74-71, (98) 498-20-1
Switchboard It...	34		30 Храм свв. Володимира і Опільї		вул. Симоненка, 5а, м. Львів, 79071	тел.: +380 (32) 264-48-37, (67) 374-98-С
Switchboard It...	35		32 Храм Вознесіння Господнього		вул. Володимира Великого, 10а, м. Львів, ...	
Switchboard It...	36		34 Храм св. Климента Пали і копійний монастир сес	Храм Матері Божої Неустанної Помочі і с	вул. Хвенеата Чуринки, 70, м. Львів, 790...	
Switchboard It...	37		35 Каплиця Воздвиження Чесного і Живоворящ			
Switchboard It...	38		36 Храм св. Йосифа і дщї сс. милосердя св. Євгенії	Храм св. Йосифа і блж. Анжели Боболї те	вул. Запорожя, 11, м. Львів, 79057	
Switchboard It...	39		37 Храм-каплиця св. Йосифа (при Львівській обл			
Switchboard It...	40		38 Храм-каплиця Різдва Івана Хрестителя		вул. Кобилниця, 31, м. Львів, 79063	тел.: +380 (67) 689-67-66 (священник)
Switchboard It...	41		39 Храм Вознесіння Господнього		вул. Широка, 81, м. Львів, 79052	
Switchboard It...	42		40 Храм св. Андрія і свщц. Йосафата	Храм св. Андрія	вул. Чечета, 1, м. Львів, 79055	
Switchboard It...	43		41 Храм Воскресіння Христового		вул. Городоцька, 319а, м. Львів, 79040	
Switchboard It...	44		42 Храм Положення покла Пресвятої Богородиці		вул. Солдатова, 1а, м. Львів, 79022	
Switchboard It...	45		43 Храм Воздвиження Чесного і Живоворящ	Храм Воздвиження Чесного і Живоворящ	вул. Мазели, 1, м. Львів - Рудно, 79493	тел.: +380 (97) 326-91-19, 287-93-02 (6
Switchboard It...	46		44 Храм Всіх святих Українського народу		вул. Петлюри, 32, м. Львів, 79021	тел.: +380 (67) 790-16-44 (адміністрат

Рис. 2. Приклад бази даних "Microsoft Access"

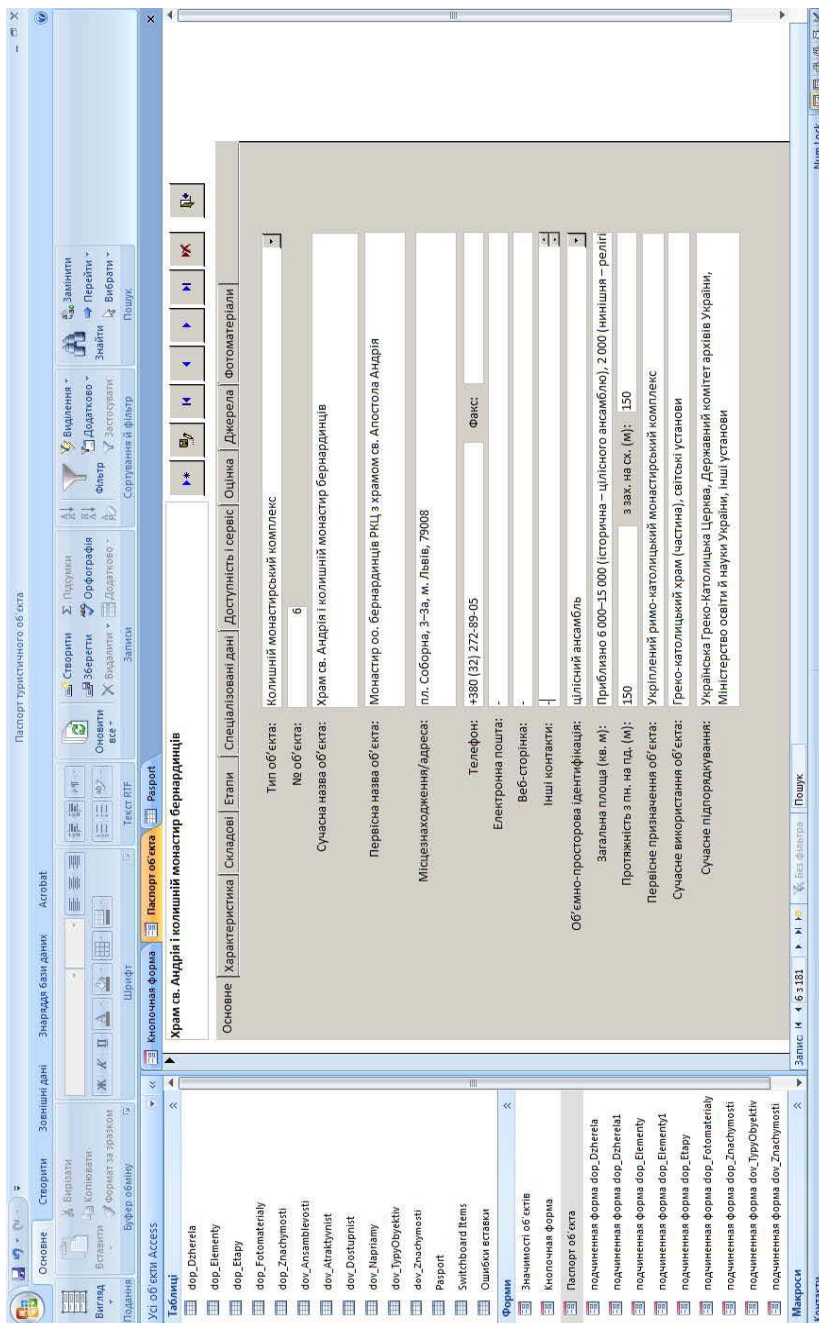

Рис. 3. Приклад форми у базі даних "Microsoft Access"

На основі обліково-оціночних карток релігійних об'єктів сформовано і заповнено базу даних у "Microsoft Access", яка охоплює інформацію про релігійно привабливі об'єкти м. Львова.

Варто зазначити, що регіональна туристично-інформаційна частина, як і будь-яка геоінформаційна система (ГІС) із розвиненими функціями просторового моделювання та візуалізації, характеризується наявністю трьох основних організаційних блоків: бази даних, бази моделей та інтерфейсу користувача.

Технологічні особливості цих компонентів (формати представлення даних, програмні мови для модельних алгоритмів, спосіб реалізації інтерфейсу користувача) визначаються програмним забезпеченням, на основі якого реалізується ГІС. Однак зміст та відповідний перелік масивів даних, алгоритмів моделей та опцій інтерфейсу залежать від об'єкта, який описує ця ГІС. База даних містить векторні та растрові картографічні шари, які передають просторову диференціацію ресурсного потенціалу території для потреб туризму й рекреації. База моделей – це набір алгоритмів, за допомогою яких опрацьовують дані для отримання додаткової інформації.

Структура бази даних охоплює два важливі інформаційні блоки:

- *інвентаризацію* (ресурсів – релігійних об'єктів), закладів (підприємств туристичного обслуговування) та послуг (транспортних, екскурсійних, анімаційних), туристичного продукту (існуючих маршрутів);

- *оцінку* (туристичних потоків, привабливості релігійних чи інших об'єктів, сучасного стану, планування та прогнозування розвитку території для потреб туризму та рекреації).

База даних представлена такими векторними картографічними шарами: «Зелені насадження», «Водні об'єкти», «Транспортна мережа», «Населені пункти», «Культурно-історичні об'єкти», «*Релігійні об'єкти*», «Об'єкти природо-заповідного фонду», «Туристичні маршрути», «Підприємства розміщення», «Заклади харчування», «Заклади дозвілля» тощо.

Приклад *надання необхідної інформації користувачеві* (державним органам з управління туризму, туристичним фірмам, інформаційним центрам, громадянам представлено на рис. 4).

Аналіз картографічної та семантичної інформації бази даних дасть змогу визначити не лише просторові закономірності об'єктів, але й виявити умови та фактори, що впливають на розвиток інфраструктури і прогнозувати їх розвиток у найближчому майбутньому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Бланки обліково-оціночних карток релігійних об'єктів опубліковані в [7]. Ця методика використовувалася експертами при визначенні найбільш привабливих релігійно-туристичних об'єктів м. Львів у рамках реалізації проекту «Створення туристично-інформаційної інфраструктури у м. Львові» програми Добросусідства «Польща-Білорусія-Україна» INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004–2006.

Аналіз інформації баз даних дозволить визначати ефективність маркетингової діяльності туристичних підприємств.

Результати дослідження мають практичне значення і можуть бути використані при формуванні контрольного тексту екскурсій, створення туристич-

ного продукту, розробки довідково-картографічних видань, а також при інтегруванні в інші інформаційні системи. Зокрема, базу даних релігійних об'єктів м. Львова можна використовувати як для розробки нових туристичних маршрутів, так і для проведення подальших наукових досліджень тощо.

Храм св. Андрія і колишній монастир бернардинців							
Основне	Характеристика	Складові	Етапи	Спеціалізовані дані	Доступність і сервіс	Оцінка	Джерела
Тип об'єкта:	Колишній монастирський комплекс						
№ об'єкта:	6						
Сучасна назва об'єкта:	Храм св. Андрія і колишній монастир бернардинців						
Первісна назва об'єкта:	Монастир оо. бернардинців РКЦ з храмом св. Апостола Андрія						
Місцезнаходження/адреса:	пл. Соборна, 3–3а, м. Львів, 79008						
Телефон:	+380 (32) 272-89-05					Факс:	
Електронна пошта:	-						
Веб-сторінка:	-						
Інші контакти:	-						
Об'ємно-просторова ідентифікація:	цілісний ансамбль						
Загальна площа (кв. м):	Приблизно 6 000–15 000 (історична – цілісний ансамбль), 2 000 (нинішня – релігійна)						
Протяжність з пн. на пд. (м):	150					з зах. на сх. (м): 150	
Первісне призначення об'єкта:	Укріплений римо-католицький монастирський комплекс						
Сучасне використання об'єкта:	Греко-католицький храм (частина), світські установи						
Сучасне підпорядкування:	Українська Греко-Католицька Церква, Державний комітет архівів України, Міністерство освіти й науки України, інші установи						
Основне	Характеристика	Складові	Етапи	Спеціалізовані дані	Доступність і сервіс	Оцінка	Джерела
Загальна характеристика ансамблю/об'єкта:	Ансамбль займає ділянку між площею Соборною і вул. Винниченка, Валовою та Сербською.						
Характеристика основного об'єкта ансамблю:	Храм св. Андрія – мурована трьохнава базиліка, з видовженою гранчатою апсидою і дахоподібним завершенням. Розміри: близько 65 на 20 м. Знаходиться на місці попередніх (перша дерев'яна каплиця постала тут 1460 р.). Архітектурний стиль: поєднання ренесансу (екстер'єр) і бароко (інтер'єр). Елементи екстер'єру: пілястри, карнизи, скульптура, барельєф. Основний колір: сірий; уночі фасад підсвічується різними кольорами. Елементи інтер'єру: пілястри, арки, карнизи, галереї, хори, орган, крипта (було близько 300 поховань, вивезені 1946 р. до Польщі), підлога – декоративна плитка, стінопис, іконопис, ліпнина, скульптура, барельєфи, вітражі, головний вівтар, бічні вівтарі (15), проповідальниця (амвон), сповідальниця, сталі, лави для вірних, епітафії, люстри, фани. Іконостас – відсутній (!) Основні кольори: рожевий, сірий, золото.						
Характеристика інших об'єктів ансамблю:	<ul style="list-style-type: none"> Дзвіниця-вежа з годинником: з північної сторони храму – безпосередньо прилягає до будівлі храму ліворуч від святоголиця. Восьмигранна двоярусна мурована (камінні) вежа, заввишки 38 м. побудована 1734 р. (архітектор А. Бемер). Барокове завершення (купол), балкон по колу, годинник (встановлено 1753 р.). З висоти відкривається гарна панорама, проте можливість підйому на дзвіницю для туристів та екскурсантів відсутня. Оборонна вежа-дзвіниця: з південної сторони храму – окрема споруда, 						
Наявність особливо цінних елементів:	<ul style="list-style-type: none"> Дерев'яна ікона Богородиці Страждальної – 1786 р., перевезена до Львова у 1990 р. з Жовківщини. коронована 27.06.2001 р. Папою Іваном Павлом II у Львові. Міститься на північній стіні лівої нави храму. Фігура Діви Марії – скульптор І. Гаутман, раніше вінчала фонтан на Марійській 						
Будівничі (архітектори, фундатори, скульптори):	Архітектори: монах-бернардинець Бернард Авелдес, Павло Римлянин, Амброзій Прихильний. Скульптори: І. Гаутман, А. Войцех, В. Зичливий. Художники: Р. [

Рис. 4. Приклад частини інформації про релігійний об'єкт для користувача

У найближчому майбутньому варто доопрацювати інтерфейс та пошуковий модуль системи, а також продовжувати формування бази даних, додаючи нові релігійно-туристичні об'єкти.

1. *Гринчишин Т.* Львів сакральний: релігійні об'єкти на мапі міста: Атлас-довідник. – Львів, 2009. – 84 с.
Hrynchyshyn T. Lviv sakralnyi: relihiini obiekty na mapi mesta: Atlas-dovidnyk. – Lviv, 2009. – 84 s.
2. *Зеленська Л.І., Котлярчук Д.Є.* Картографічне забезпечення релігійного туризму (регіональний компонент) // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку: Збірник наук. праць. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 158–166.
Zelenska L.I., Kotliarchuk D.Ie. Kartografichne zabezpechennia relihiinoho turizmu (rehionalnyi komponent) // Natsionalne kartografuvannia: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku: Zbirnyk nauk. prats. – K., 2005. – Vyr. 2. – S. 158–166.
3. *Ковальчук А.С.* Релігійний туризм в Україні: проблеми і перспективи розвитку // Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Збірник наук. праць: У 3-х т. – К.; Луцьк: Вежа, 2000. – Т. 1. – С. 365–367.
Kovalchuk A.S. Relihiinyi turizm v Ukraini: problemy i perspektyvy rozvytku // Ukraina ta hlobalni protsesy: heohrafichnyi vymir: Zbirnyk nauk. prats: U 3-kh t. – K.; Lutsk: Vezha, 2000. – T. 1. – S. 365–367.
4. *Лященко А.А.* Концептуальне моделювання геоінформаційних систем // Вісник геодезії та картографії. – 2002. – №4. – С. 44–50.
Liaschenko A.A. Kontseptualne modeliuвання heoinformatsiinykh system // Visnyk heodezii ta kartografii. – 2002. – №4. – S. 44–50.
5. *Мальська М.П., Рутинський М.Й., Паньків Н.М.* Туризм у міжнародному і національному вимірах. Історія і сучасність: Монографія. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2008. – 268 с.
Malska M.P., Rutynskiy M.I., Pankiv N.M. Turizm u mizhnarodnomu i natsionalnomu vymirakh. Istorii i suchasnist: Monografiia. – Lviv: Vyd. tsentr LNU im. I.Franka, 2008. – 268 s.
6. *Пляскіна А.* Роль інформаційних технологій в туристическом бізнесі // Матеріали III Міжн. наук.-практ. конф. – Львів, 2009. – С. 137–139.
Pliaskina A. Rol informatcionnykh tekhnologii v turisticheskomo biznese // Materialy III Mizhn. nauk.-prakt. konf. – Lviv, 2009. – S. 137–139.
7. Релігійний туризм: Термінологічний словник-довідник / Автор-упорядник Т. Божук. – Львів: Український бестселер, 2010. – 152 с.
Relihiinyi turizm: Terminolohichniy slovnyk-dovidnyk / Avtor-uporiadnyk T. Bozhuk. – Lviv: Ukrainskiy bestseler, 2010. – 152 s.
8. *Ровенчак І.І.* Картографічний метод в сакральні-географічних дослідженнях // Картографія та вища школа. – К., 2006. – Вип. 11. – С. 213–216.
Rovenchak I.I. Kartografichnyi metod v sakralno-heohrafichnykh doslidzhenniakh // Kartografiia ta vyshcha shkola. – K., 2006. – Vyr. 11. – S. 213–216.
9. *Шевчук А.В.* Інформаційні технології в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. – К.: Знання, 2011. – 120 с.
Shevchuk A.V. Informatsiini tekhnologii v zabezpechenni sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu. – K.: Znannia, 2011. – 120 s.
10. *Gaworecki, W.W.* (2003). Turystyka. Warszawa. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne. 438 s.
11. *Jackowski, A.* (2003). Swieta przestrzen swiata: Podstawy geografii religii. Krakow: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego. 268 s.
12. *Kowalczyk, A.* (2002). Geografia turystyki. Warszawa. 240 s.